

ing FDI volumes. It is substantiated that for forecasting the volume of FDI, it is advisable to use not one, but a set of indicators of investment attractiveness. It is established that the composite four-factor regression model based on individual regression equations of countries on indicators of investment attractiveness according to their cluster affiliation has the greatest predictive power.

Key words: investment attractiveness, indicator, cluster, multiplicative four-factor model of FDI volumes.

Надійшла до редакції 08.12.2022

DOI : 10.33274/2079-4819-2022-77-2-83-93

JEL : H10, H11, H70, H89

УДК 342.5

Бочарова Ю. Г.,
д-р екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: bocharova@donnuet.edu.ua

Чернега О. Б.,
д-р екон. наук,
професор

e-mail: chernega@donnuet.edu.ua

Іщенко О. В.,
провідний економіст

Інститут економіки промисловості НАН України,
м. Київ, Україна,
e-mail: ischenko80@gmail.com

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК НОВИЙ ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

UDC 342.5

Bocharova Yu. H.,
Grand PhD
in Economic Sciences,
Associate Professor
Chernega O. B.,
Grand PhD
in Economic Sciences,
Professor

Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University of
Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: bocharova@donnuet.edu.ua

Ishchenko O. V.,
Senior Economist

e-mail: chernega@donnuet.edu.ua

Institute of Industrial Economics, National Academy
of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
e-mail: ischenko80@gmail.com

ELECTRONIC GOVERNANCE AS A NEW PHENOMENON OF PUBLIC ADMINISTRATION

Мета. Метою статті є дослідження сутності, атрибутів та специфічних особливостей розвитку електронного урядування як нового феномену суспільного управління.

Методи. У процесі дослідження використано такі методи та прийоми пізнання: теоретичне узагальнення, систематизація і порівняння, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Результати. Установлено, що на сучасному етапі розвитку теорії суспільного управління відбувається трансформація уявлення про оптимальну систему суспільного управління

© Ю. Г. Бочарова, О. Б. Чернега, О. В. Іщенко, 2022

(перехід від ієрархічної системи до горизонтальної, мережевої системи управління); розширюється суб'єктна та об'єктна структура забезпечення управління суспільним розвитком; змінюються принципи суспільного управління; відбувається перехід від «державоцентризму» до «людиноцентризму». Обґрунтовано, що найбільш комплексним поняттям, що максимально повно відбиває сучасні зміни теорії суспільного управління є поняття «урядування». Визначено основні принципи належного суспільного управління («Good Governance») та подано особливості їх еволюції. Обґрунтовано, що Good Governance та е-урядування тісно корелюють у частині цілей, завдань та принципів. На основі аналізу варіативності авторських підходів до розуміння сутності поняття «е-урядування» ідентифіковано три найбільш поширених підходи до інтерпретації сутності даного терміну: управлінський, в межах якого е-урядування розуміється як форма, спосіб організації державного управління, державної влади; технологічно-процесуальний, в межах якого е-урядування розуміється як використання інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ) публічним сектором з метою підвищення ефективності виконання функцій останнім; інструментальний, в межах якого е-урядування розуміється як атрибут та умова становлення та розвитку інформаційного суспільства. Ідентифіковано моделі взаємодії, що виникають між суб'єктами суспільного управління в умовах запровадження е-урядування, етапи, фактори розвитку та атрибути е-урядування.

Ключові слова: суспільне управління, урядування, належне урядування (Good Governance), електронне урядування (е-урядування).

Постановка проблеми. Як об'єктивно засвідчує практика, досвід та особливості еволюції наукової думки, у ХХІ столітті значення та роль суспільного управління, що можуть здійснювати різноманітні інститути (держава, місцеве самоврядування), не тільки не зменшується в умовах розвитку ринкових відносин, а й підвищується, що обумовлено, в першу чергу, недосконалістю ринкових механізмів — наявністю цілої низки «провалів ринку». Беручи до уваги все зазначене вище, а також ускладнення контексту розвитку, самої системи управління та системи інститутів влади, сьогодні розвиток теорії суспільного управління не тільки не втрачає своєї актуальності, а й значно актуалізується, ускладняється, набуває нового змісту та значення. Одним із нових феноменів суспільного життя та суспільного управління, дослідження якого сьогодні становить значний науковий та практичний інтерес, а, отже становить нагальну потребу, є е-урядування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню теорії та практики е-урядування присвячено роботи не тільки великої кількості як українських [1–6], так і зарубіжних вчених [7–9], а й міжнародних організацій, в т.ч. Організації економіч-

ного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [10], Організації об'єднаних націй (ООН) [11] та ін. Наявність значного масиву досліджень, присвячених теорії та практиці е-урядування, значна варіативність підходів до розуміння сутності, атрибутів, факторів, етапів розвитку е-урядування породжує потребу у систематизації накопичених знань та досвіду щодо розвитку електронного урядування як нового феномену суспільного управління, їх критичного осмислення та подальшого розвитку.

Метою статті є дослідження сутності, атрибутів та специфічних особливостей розвитку електронного урядування як нового феномену суспільного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Контент-аналіз джерел [1–22] дозволяє констатувати, що на сучасному етапі розвитку теорії суспільного управління:

— уявлення про оптимальну систему суспільного управління трансформуються — відхід від чіткої ієрархічної системи та перехід до багаторівневої системи, горизонтальної, мережевої системи суспільного управління;

— змінюються (розширюються) суб'єктна (органи місцевого самоврядуван-

ня, громадянське суспільство) та об'єктна структура забезпечення управління суспільним розвитком, ускладнюється простір взаємодії між ними;

— використовується ціла низка понять, що визначають еволюцію особливостей, функцій та ролей інститутів влади у забезпеченні суспільного розвитку, складність процесу суспільного управління, особливості зміни шляхів реалізації теорій менеджменту в державному секторі: «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління», «публічний менеджмент», «публічне врядування», «належне врядування» тощо;

— змінюються принципи суспільного управління — перехід від принципів «наказувати та контролювати» (державне управління) до принципів «мотивувати та отримувати результат» (публічний менеджмент);

— відбувається перехід від «державоцентризму» до «людиноцентризму» [13] і, як наслідок, зміна критеріїв ефективності суспільного управління — на сучасному етапі розвитку теорії та практики суспільного управління головними критеріями ефективності суспільного управління виступають рівень людського розвитку певного суспільства, у т. ч. рівень якості життя громадян; підконтрольність державного сектору громадськості тощо.

Таким чином, найбільш комплексним поняттям, що «відображає зміни, що відбуваються у функціонуванні системи публічної влади за умов поглиблення процесів демократизації і децентралізації» [14, 15], є поняття урядування (врядування, *governance*), що виникло під впливом концепцій нового публічного менеджменту та мережевого уряду.

Врядування як нова теорія та практика суспільного управління породило проблему перегляду принципів, а разом із тим, критеріїв та індикаторів належного суспільного управління («*Good Governance*»).

Процес ідентифікації принципів належного урядування, а отже суспільного управління, розпочався наприкінці 90-х рр. XX століття, знайшов відображення у Програмі розвитку ООН «Управління та Сталий

розвиток людини» (1997 р.), а пізніше — в Стратегії щодо інновацій та належного врядування на місцевому рівні, затвердженій рішенням Комітету міністрів Ради Європи (2008 р.) [15].

У Програмі розвитку ООН «Управління та Сталий розвиток людини» було визначено 5 основних принципів належного урядування: 1) легітимність та голос (участь та консенсус); 2) напрям (стратегічне бачення); 3) продуктивність (чуйність та ефективність); 4) підзвітність (підзвітність та прозорість); справедливість та чесність [15].

У Стратегії щодо інновацій та належного врядування на місцевому рівні, затвердженій рішенням Комітету міністрів Ради Європи, було визначено 12 основних принципів належного урядування:

1) чесне проведення виборів, представництво та участь (вибори проводяться чесно та вільно; громадськість активно залучена до реалізації влади та суспільного життя; усі члени громадянського суспільства, незалежно від статі, можуть брати участь у прийнятті управлінських рішень; голос кожного має однакову цінність; управлінські рішення приймаються більшістю голосів);

2) чуйність (визначені публічною владою мета, цілі, принципи суспільного управління мають відповідати потребам та вимогам суспільства);

3) ефективність та результативність (отримані результати мають відповідати меті та цілям суспільного управління, передбачати ефективне використання ресурсів, орієнтацію на задоволення потреб громадян та суспільства в цілому);

4) відкритість та прозорість (доступність інформації про діяльність інститутів влади, процеси прийняття управлінських рішень, контроль влади з боку суспільства);

5) верховенство права (усі рішення мають відповідати чинному законодавству);

6) етична поведінка (суспільні блага та інтереси мають вищий пріоритет за індивідуальні інтереси певної особи, нівелювання конфлікту інтересів, протидія корупції);

7) компетентність та ємність (суб'єкти суспільного управління мають володіти

комплексом професійних знань, умінь, властивостей і якостей, професійно здійснювати покладені на них повноваження);

8) інновації та відкритість до змін (інститути суспільного управління мають постійно здійснювати пошук нових та ефективних шляхів вирішення проблем);

9) стійкість та довгострокова орієнтація (у поточній державній політиці, суспільному управлінні мають враховуватися інтереси майбутніх поколінь);

10) правильний фінансовий менеджмент (вартість державних послуг має бути обґрунтованою, громадськість має залучатися до підготовки багаторічних бюджетних проєктів);

11) права людини, культурне різноманіття та соціальна згуртованість (у процесі суспільного управління має забезпечуватися повага, захист та реалізація прав та свобод людини і громадянина, заборона дискримінації);

12) підзвітність (всі інститути суспільного управління та посадові особи несуть відповідальність за свої рішення, підзвітні громадськості) [15].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку теорії та практики суспільного управління домінуючою його концепцією є належне урядування, яке на відміну від інших концепцій суспільного управління передбачає розширений суб'єктний склад інститутів влади; багаторівневість управління; транспарентність суспільного управління; «людиноцентризм»; новий підхід до оцінки ефективності; активне використання синергетичних нелінійних методів управління, що базуються на дерегулюванні, самоуправлінні; продукування спільних інтересів; інноваційності та відкритості тощо.

Критичний аналіз джерел [1–22] дозволяє стверджувати, що належне урядування тісно корелює із таким новим феноменом суспільного життя та суспільного управління, як е-урядування, що виникає в умовах переходу суспільства від індустріального до постіндустріального, науково-технічного прогресу, активного розвитку інформаційних та телекомунікаційних технологій, становлення індустрії 4.0 тощо.

Контент-аналіз робіт [1–22] дає підстави стверджувати, що концепція е-урядування набула активного розвитку у 90-ті рр. XX століття, під впливом загальної еволюції теорії та практики суспільного управління, науково-технічного прогресу, демонстраційних ефектів від запровадження інформаційних-телекомунікаційних технологій в бізнесі.

На сучасному етапі розвитку теорії та практики суспільного управління немає єдиного, загальноприйнятого підходу до розуміння сутності поняття «е-урядування» (табл. 1), підходи до розуміння сутності даного поняття суттєво різняться залежно від мети застосування даного поняття, фокусу уваги дослідників.

Критичний аналіз наведених авторських підходів до розуміння сутності поняття «е-урядування» дозволяє виділити 3 найбільш поширених підходи до його інтерпретації:

— управлінський, в межах якого е-урядування розуміється як форма, спосіб організації державного управління, державної влади;

— технологічно-процесуальний, в межах якого е-урядування розуміється як використання ІКТ публічним сектором з метою підвищення ефективності виконання функцій останнім;

— інструментальний, в межах якого е-урядування розуміється як атрибут та умова становлення та розвитку інформаційного суспільства та електронної демократії.

Як свідчить аналіз джерел [1–22]:

1. Електронне урядування передбачає автоматизацію взаємодії між всіма суб'єктами суспільного управління. Виділяють 3 основні та 2 додаткові моделі взаємодії, що виникають між суб'єктами суспільного управління в умовах запровадження електронного урядування (табл. 2).

2. Розвиток електронного урядування є стадіальним та детермінованим процесом.

У теорії суспільного управління та електронного урядування виділяють п'ять основних етапів розвитку електронного урядування:

**Варіативність авторських підходів до розуміння сутності поняття «е-урядування»
(складено авторами на основі даних джерел [1–4, 9, 13, 16–20])**

Тлумачення поняття	Підхід
Форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [16]	Управлінський
Форма організації державного управління, яка забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, яка спрямована на максимально просте і доступне спілкування з ними фізичних та юридичних осіб, неурядових організацій та формування інформаційного суспільства [2]	
Форма організації державного управління, за якого відбувається активна взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з суспільством, людиною та громадянином, бізнесом за допомогою інформаційно-комунікативних технологій [17]	
Спосіб організації державної влади за допомогою інформаційних мереж та систем, які забезпечують функціонування органів влади в режимі реального часу. Електронне урядування покликано максимально спростити та зробити доступним щоденну комунікацію громадян, юридичних осіб, неурядових організацій та влади [18]	
Спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, яка забезпечує функціонування певних служб у режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадянина з офіційними установами [1]	Управлінський
Нова форма адміністративного управління шляхом практичного використання методів зв'язку, таких як Інтернет чи інші віртуальні простори» або «альтернативна адміністративна модель, яка включає управління, системи та політики» [9]	
Використання ІКТ публічним сектором з метою поліпшення обміну інформацією і поставки послуг урядом, надихання громадян брати участь у прийнятті рішень, а також зробити роботу уряду прозорою, ефективною і підзвітною [1]	Технологічно-процесуальний
Використання нових інформаційних та комунікативних технологій в органах державного управління для вдосконалення його функціонування та надання електронними засобами адміністративних послуг усім категоріям громадян та приватним структурам, а також їх інформування про роботу державних органів, що робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадян і бізнесових структур з офіційними установами [13]	
Ефективний спосіб надання інформації про діяльність органів державного управління, надання державних послуг громадянам, бізнесу, іншим гілкам державної влади при якому особиста взаємодія між чиновником і заявником мінімізована, проте максимально використовуються можливості, надані інформаційно-комунікаційними технологіями та мобільними технологіями на основі Інтернет [3]	
Необхідна складова розвитку електронної демократії та цифрового суспільства. Воно дає переваги у наданні державних послуг громадянами, запобігає розвитку корупції, підвищує оперативність ухвалення державних рішень, робить діяльність державних органів відкритою та прозорою [20]	Інструментальний
Один із інструментів розвитку інформаційного суспільства, що забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [4]	
Один із елементів інформаційного суспільства, який направлений на покращення життя людей [19]	

Моделі взаємодії простору е-урядування (складено авторами на основі даних [14, 15, 21])

Суб'єкт	Модель взаємодії	Опис моделі взаємодії
G	G2G	сектор електронної взаємодії між органами влади (принципи інтероперабельності)
B	G2B	сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та суб'єктами господарювання
C	G2C	Сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та громадянами
E	G2E	сектор взаємодії між органами публічної влади та самими публічними службовцями
I	G2I	сектор взаємодії між органами публічної влади із органами публічної влади інших країн, міжнародними організаціями

I етап — створюються веб-ресурси органів влади, що містять статичну інформацію про їхню місію і напрямки діяльності; основна їх мета — інформування; веб-ресурси не об'єднані в єдиний портал;

II етап — з'являються перші елементи асинхронної інтерактивності на веб-ресурсах органів влади, інформаційний контент веб-ресурсів органів влади систематично оновлюється;

III етап — з'являються елементи синхронної інтерактивності на веб-ресурсах органів влади, розширюється їх перелік, адміністративні послуги частково доступні онлайн, змінюється їх основне призначення — обслуговування; контент веб-ресурсів систематично оновлюється;

IV етап — створення об'єднаних порталів різних відомств і служб суспільного управління, недержавного сектору, широкий перелік сервісів синхронної інтерактивності, адміністративних послуг, що доступні онлайн;

V етап — відбувається створення електронної системи державного управління, що характеризується високим рівнем інтерактивності, на основі єдиних стандартів, а також урядового порталу як єдиної точки доступу до всіх послуг; всі адміністративні послуги доступні онлайн.

Таким чином, від першого до п'ятого етапу розвитку електронного урядування поступово розширюється синхронна інтерактивність веб-ресурсів органів влади, вони об'єднуються у єдину електронну систему

державного управління, розширюється перелік адміністративних послуг, що надаються онлайн — онлайн-послуг або електронних послуг. При цьому під адміністративною послугою мається на увазі «результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів/ліцензій, сертифікатів, посвідчень, довідок, проведення реєстрації тощо)» [14]. Як зазначають автори роботи [21], «до електронних послуг належать: усі електронні адміністративні послуги; онлайн оплата за комунальні послуги, Інтернет, телефонія; Інтернет-банкінг, Інтернет-страхування; купівля через Інтернет квитків на потяги, літаки, автобуси; купівля товарів в Інтернет-магазинах; онлайн запис у дитячий садок; електронна черга, наприклад, у ЦНАП як в онлайн реалізації (через Інтернет), так і в оффлайн (шляхом особистого приходу та фізичного отримання квитка через інформаційний термінал) тощо» [21]. Саме тому в науковій літературі, присвяченій електронному урядуванню, суспільному управлінню, досить часто зустрічається твердження, що широта переліку електронних послуг є важливим критерієм ефективності розвитку електронного урядування. Так, наприклад, М. В. Болдуєв, О. В. Болдуєва, С. М. Ісіков стверджують, що «в цілому, найважливішими напрямками розвитку електронного урядування, що визначені перед органами дер-

жавної влади та місцевого самоврядування керівництвом країни, є два головних проекти — це переведення послуг, що надаються органами державної влади та місцевого самоврядування в електронний вигляд і їх перехід на міжвідомчу електронну взаємодію» [14]. При цьому, як зазначає авторський колектив роботи [21], «для надання ефективних послуг громадянам, бізнесу, оптимізації процесів опрацювання та ухвалення державної політики і прийняття управлінських рішень, здійснення дієвого управлінського контролю вирішальним є забезпечення інтегрованості та електронної взаємодії інформаційних систем, що створюються та використовуються органами влади. Завдяки безперешкодному обміну інформацією між різними органами влади вони зможуть подолати відомчі бар'єри, а їхні інформаційні системи будуть функціонувати та взаємодіяти на основі спільної технологічної платформи, що дасть можливість краще поширювати та повторно використовувати інформацію та забезпечить її придатність до багатоцільового використання» [21].

Систематизація та контент-аналіз джерел [1–22] дозволяють стверджувати, що на розвиток е-урядування впливає ціла низка факторів, серед яких найважливішими є:

— наявність та рівень розвитку діджитал-інфраструктури, що включає 2 складові: опорну (фіксована інфраструктура широкому доступу до Інтернету; радіо-інфраструктура; обчислювальна інфраструктура; інфраструктура кібер-безпеки) та сервісну (інфраструктура ідентифікації та довіри; інфраструктура відкритих даних; інфраструктура інтегрованості; геоінформаційна інфраструктура) інфраструктуру;

— інституційне забезпечення розвитку електронного урядування, що включає формальні (писані правила — нормативно-правові акти, стратегії та державні програми тощо) та неформальні інститути (неписані правила, практика діяльності);

— рівень розвитку суспільного управління;

— рівень розвитку системи електронного документообороту;

— рівень розвитку демократії та довіра до влади. Як зазначає О. В. Декалюк, «е-урядування стосується демократичного врядування, а не суто технічних питань, і тому переконаний, що повний потенціал е-врядування буде використано лише тоді, коли ІКТ будуть запроваджені разом із змінами в структурах, процесах і способах організації роботи органів державної влади» [5];

— рівень розвитку цифрових компетентностей суспільства та органів влади.

До схожих висновків приходять і О. Мазур, стверджуючи, що «існують перешкоди впровадження е-урядування. По-перше, технологічні бар'єри притаманні усім установами й організаціям. По-друге, застаріла інформаційно-комунікаційна інфраструктура або її відсутність. По-третє, відсутність найпростіших ІТ-послуг. По-четверте, національні особливості країни та довіра до влади. По-п'яте, наявність точок доступу до мережі Інтернет. А також складність використання інструментів е-урядування, у тому числі незручність дизайну державних веб-сайтів» [22].

Контент-аналіз джерел [1–22] дозволяє констатувати, що розвиток електронне обумовлює виникнення ряду позитивних ефектів для всіх суб'єктів суспільного управління, належного урядування, таким чином, стейкхолдерами електронного урядування є, одночасно, бізнес, суспільство та уряд. При цьому, як зазначають експерти Аналітичного Центру «Бюро економічних та соціальних досліджень», запровадження та розвиток електронного урядування відкриває такі можливості «1) для громадян — мати доступ до публічної інформації та отримувати адміністративні послуги через мережу; брати участь у творенні і реалізації державної політики; 2) для бізнесу — через мережу мати спрощений доступ до органів влади, співпрацювати з ними, що сприятиме економічному розвитку; 3) для органів влади — підвищити оперативність, ефективність своєї діяльності, якість надання адміністративних послуг; залучити всіх громадян до процесу прийняття державних рішень» [1].

Таким чином, електронне урядування є новим феноменом сьогодення, що виникає під впливом еволюції теорії та практики суспільного управління, трансформації суспільства від індустріального до постіндустріального, основним атрибутом якого є розширення простору взаємодії суб'єктів суспільного управління, оцифровування адміністративних послуг.

Висновки. Установлено, що на сучасному етапі розвитку теорії суспільного управління відбувається трансформація уявлення про оптимальну систему суспільного управління (перехід від ієрархічної системи до горизонтальної, мережевої системи управління); розширюється суб'єктна та об'єктна структура забезпечення управління суспільним розвитком; змінюються принципи суспільного управління; відбувається перехід від «державоцентризму» до «людиноцентризму». На основі аналізу варіативності авторських підходів до розуміння сутності поняття «е-урядування» ідентифіковано три найбільш поширених підходи до його інтерпретації: управлінський, в межах якого е-урядування розуміється як форма, спосіб організації державного управління, державної влади; технологічно-процесуальний, в межах якого е-урядування розуміється як використання ІКТ публічним сектором з метою підвищення ефективності виконання функцій останнім; інструментальний, в межах якого е-урядування розуміється як атрибут та умова становлення та розвитку інформаційного суспільства. Ідентифіковано п'ять моделей взаємодії, що виникають між суб'єктами суспільного управління в умовах запровадження е-урядування (G2G, G2B, G2C, G2E, G2I). Визначено, що розвиток електронного урядування є стадіальним та детермінованим процесом. Ідентифіковано п'ять етапів розвитку електронного урядування, що передбачають поступове розширення синхронної інтерактивності веб-ресурсів органів влади, їх об'єднання у єдину електронну систему державного управління, розширення переліку адміністративних послуг, що надаються онлайн. Визначено, що на розвиток е-урядування впливає ціла низка факторів,

серед яких найважливішими є: наявність та рівень розвитку діджитал-інфраструктури; інституційне забезпечення розвитку електронного урядування; рівень розвитку суспільного управління; рівень розвитку системи електронного документообігу; рівень розвитку демократії та довіра до влади; рівень розвитку цифрових компетентностей суспільства та органів влади. Визначено, що стейкхолдерами електронного урядування є, одночасно, бізнес, суспільство та уряд.

Список літератури

1. Погребняк І. Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування. URL : <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Pogrebnyak7.pdf>.
2. Жекало Г. І., Заяць М. Я., Вакун О. В. Сутність та зміст електронного урядування: концептуальний вимір. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/54.pdf.
3. Болдуєв М. В., Болдуєва О. В., Ісіков С. М. Стан та перспективи розвитку електронного урядування в публічному управлінні України. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/3/EV20203_118-125.pdf.
4. Архипова Є. О. Електронне урядування як форма організації державного управління. URL: <http://dy.nayka.com.ua/?op=1&z=855>.
5. Декалюк О. В. (2020). Концепція електронного урядування в практиці зарубіжних країн. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/10.pdf.
6. Бочарова Ю. Г., Чернега О. Б., Кожухова Т. В., Іщенко О. В. Стан та особливості розвитку електронного урядування в світі. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія : Економічні науки.* 2022. № 1 (76). С. 70–80.
7. Benchmarking E-government: A Global Perspective. URL: <https://desapublications.un.org/file/790/download>.
8. Bhaswati Sahoo, Ranbindra Narayana Behera, Sasmita Rani Samanta, Prasant Kumar Pattnaik Strategies for e-Service, e-Governance,

and Cyber Security: Challenges and Solutions for Efficiency and Sustainability. Apple Academic Press, Year: 2021. URL: <http://library.lol/main/86DD0B511228A67F2FE103A31BE98105>.

9. Haroon A. (2018). Khan Globalization and the Challenges of Public Administration. Governance, Human Resources Management, Leadership, Ethics, E-Governance and Sustainability in the 21st Century. 216 p.

10. OECD. URL: <https://www.oecd.org/gov/digital-government>.

11. UN E-Government Survey 2022. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>.

12. Electronic governance ("e-governance") Recommendation Rec(2004)15 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 15 December 2004 and explanatory memorandum. URL: [https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/E-governance/Key_documents/Rec\(04\)15_en.pdf](https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/E-governance/Key_documents/Rec(04)15_en.pdf).

13. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін [та ін.]. К. : Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.

14. Сурмін Ю. П., Бакуменко В. Д., Михненко А. М. та ін. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.

15. Дніпров О. Принципи належного урядування в сучасній системі адміністративного права України. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/20.pdf>.

16. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>.

17. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія]. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.

18. Клімушин П. С., Серенок А. О. Електронне урядування в інформаційному

суспільстві: монографія / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Х. : ХарПІ НАДУ "Магістр", 2010. 312 с. Бібліогр.: С. 298–308 (147 назв). ISBN 978-966-390-059-9.

19. Діджитал-словник: електронне урядування. URL: <https://erepublic.org.ua/news/діджитал-словник-електронне-урядування>.

20. Лук'янова Г. Ю., Венгліньська А. С. Особливості впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255113/252218>.

21. Е-урядування та Е-демократія. Навчальний посібник у 15 частинах. URL: <https://old.suitt.edu.ua/en/project/e-urjaduvannja-ta-e-demokratija>.

22. Мазур О. Сучасні тенденції упровадження електронного урядування в публічному управлінні: зарубіжний досвід. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/713/684>.

References

1. Pohrebniak, I. E. (2014). *Elektronnyi uriad (e-government) i elektronne uriaduvannia (e-governance): poniattia ta pryntsypy funktsionuvannia* [Electronic government (e-government) and electronic governance (e-governance): concepts and principles of operation]. Available at: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Pogrebnyak7.pdf>.

2. Zhekalo, H. I., Zaiats, M. Ya. & Vakun, O. V. (2020). *Sutnist ta zmist elektronnoho uriaduvannia: kontseptualnyi vymir* [The essence and content of electronic governance: conceptual dimension]. Available at: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/54.pdf.

3. Bolduiev, M. V., Bolduieva, O. V. & Isikov, S. M. (2020). *Stan ta perspektyvy rozvytku elektronnoho uriaduvannia v publichnomu upravlinni Ukrainy* [State and prospects of the development of electronic governance in the public administration of Ukraine]. Available at: https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/3/EV20203_118-125.pdf.

4. Arkhypova, Ye. O. (2021). *Elektronne uriaduvannia yak forma orhanizatsii derzhavnoho upravlinnia* [Electronic govern-

ance as a form of public administration organization]. Available at: <http://dy.nayka.com.ua?op=1&z=855>.

5. Dekaliuk, O. V. (2020). *Kontsepsiia elektronnoho uriaduvannia v praktytsi zarubizhnykh krain* [The concept of electronic governance in the practice of foreign countries]. Available at: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/10.pdf.

6. Bocharova, Yu. H., Cherneha, O. B., Kozhukhova, T. V. & Ishchenko, O. V. (2022). *Stan ta osoblyvosti rozvytku elektronnoho uriaduvannia v sviti* [The state and features of the development of e-government in the world]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universyetu ekonomiky i torhivli im. Mykhaila Tugan-Baranovskoho. Seriya: Ekonomichni nauky* [Bulletin of Mykhailo Tugan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade. Series Economic sciences], no. 1 (76), pp. 70–80.

7. Benchmarking E-government: A Global Perspective. Available at: <https://desapublications.un.org/file/790/download>.

8. Bhaswati, S., Ranbindra, N., Sasmita, R. S. & Prasant, K. P. (2021). *Strategies for e-Service, e-Governance, and Cyber Security: Challenges and Solutions for Efficiency and Sustainability*. Apple Academic Press. Available at: <http://library.lol/main/86DD0B511228A67F2FE103A31BE98105>.

9. Haroon, A. (2018). *Khan Globalization and the Challenges of Public Administration. Governance, Human Resources Management, Leadership, Ethics, E-Governance and Sustainability in the 21st Century*, 216 p.

10. OECF. Available at: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/>

11. UN E-Government Survey 2022. Available at: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>.

12. Electronic governance (“e-governance”) Recommendation Rec(2004)15 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 15 December 2004 and explanatory memorandum. Available at: [https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/E-governance/Key_documents/Rec\(04\)15_en.pdf](https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/E-governance/Key_documents/Rec(04)15_en.pdf).

13. Kovbasiuk, Yu. V., Vashchenko, K. O., Surmin, Yu. P. And others (2012). *Derzhavne upravlinnia: u 2 t.* [State administration: textbook: in 2 volumes]. Dnipropetrovsk, NADU Publ., Vol. 1, 564 p.

14. Surmin, Yu. P., Bakumenko, V. D., & Mykhnenko, A. M. (2010). *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedic dictionary of public administration]. Kyiv, NADU Publ., 820 p.

15. Dniprov, O. (2021). *Pryntsypy nalezhnogo uriaduvannia v suchasni systemi administratyvnoho prava Ukrainy* [Principles of proper governance in the modern system of administrative law of Ukraine]. Available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/20.pdf>.

16. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). Decree ‘On the approval of the Concept of the development of e-government in Ukraine’ of September 20, 2017 No. 649-r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>.

17. Klimushyn, P. S. & Serenok, A. O. (2010). *Elektronne uriaduvannia v informatsionomu suspilstvi* [Electronic governance in the information society]. Kharkiv, KharRI NADU «Mahistr» Publ., 312 p. Available at: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4756/Elektronne%20uriaduvannia%20v%20informatsiinomu%20suspilstvi_monohrafiia_Klimushyn_Serenok_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

18. *Didzhytal-slovyk: elektronne uriaduvannia* [Digital dictionary: electronic governance]. Available at: <https://erepublic.org.ua/news>.

19. *Elektronne uriaduvannia u terytorialnykh hromadakh: zbirnyk materialiv* [Electronic governance in territorial communities: a collection of materials]. Poltava, 2013, 52 p. Available at: <http://www.esoc.org.ua/attachments/article>.

20. Lukianova, H. Yu. & Venhlińska, A. S. *Osoblyvosti vprovadzhennia elektronnoho uriaduvannia v orhanakh vykonavchoi vlady Ukrainy* [Peculiarities of the implementation of electronic governance in the executive authorities of Ukraine]. Available at: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255113/252218>.

21. *E-uriaduvannia ta E-demokratiia. Navchalnyi posibnyk u 15 chastynakh* [E-gov-

ernance and E-democracy. Study guide in 15 parts]. Available at: <https://old.suitt.edu.ua/en/project/e-urjaduvannja-ta-e-demokratija>.

22. Mazur, O. *Suchasni tendentsii upro-*
vadzhenia elektronnoho uriaduvannia v pub-

lichnomu upravlinni: zarubizhnyi dosvid [Modern trends in the implementation of electronic governance in public administration: foreign experience]. Available at: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/713/684>.

Objective. *The objective of the article is to study the essence, attributes and specific features of the development of electronic governance as a new phenomenon of public administration.*

Methods. *The following methods and techniques of cognition are applied in the research process: theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis, induction and deduction, grouping.*

Results. *It is established that at the current stage of the development of the theory of public administration, a transformation of the idea of an optimal system of public administration is taking place (transition from a hierarchical system to a horizontal, network system of administration); the subject and object structure of social development management is expanding; the principles of social management are changing; there is a transition from “state-centrism” to “people-centrism”. It is substantiated that the most complex concept that reflects modern changes in the theory of social management as fully as possible is the concept of “governance”. The main principles of good public administration (“Good Governance”) are defined and the features of their evolution are presented. It is substantiated that Good Governance and e-governance are closely related in terms of goals, objectives and principles. Based on the analysis of the variability of the author’s approaches to understanding the essence of the concept of “e-governance”, the three most common approaches to the interpretation of the essence of this term have been identified: administrative, within which e-governance is understood as a form, a way of organizing state administration, state power; technological and procedural, within which e-government is understood as the use of information and telecommunication technologies (ICT) by the public sector in order to increase the efficiency of the latter’s performance of functions; instrumental, within which e-government is understood as an attribute and condition for the formation and development of the information society. The models of interaction that arise between the subjects of public administration in the conditions of the introduction of e-government, stages, development factors and attributes of e-government are identified.*

Key words: *public administration, governance, good governance, electronic governance (e-governance).*

Надійшла до редакції 05.12.2022